

Wat kun je leren van een fraudeur?

Preken over geld is altijd gevaarlijk. Want voordat je het weet kun je als kerkganger het gevoel krijgen dat je onder druk wordt gezet om meer te geven. En eerlijk is eerlijk: het is ook heel vaak misgegaan in de kerk, juist op dit punt. 'De kerk' en 'geld', dat is altijd een spannende combinatie. En toch... Jezus heeft het wel vaak over geld. Dus we kunnen niet om dat thema heenlopen. En misschien moeten we het juist wel over geld hebben, om het geld z'n plek te wijzen, en om de Mammon, de geldgod, z'n plek te wijzen. Niet bovenaan, maar waar dan wel?

Vanuit die achtergrond hebben we daarnet de gelijkenis van de onrechtvaardige rentmeester gelezen. En ik weet niet hoe het jou vergaat, maar als ik dit lees, dan struikel ik meteen over alle vragen. Wat is dit een apart verhaal! Ongelooflijk! Een rentmeester, wij zouden zeggen: een manager, de bedrijfsleider van de heer, heeft zich

onmogelijk gemaakt. Mismanagement. Verkwisting. Het hele bedrijf gaat naar de haaien op deze manier. De eigenaar roept de manager bij zich en zegt: 'Ik ga je ontslaan. Ga de boeken maar halen en geef mij inzicht in alles wat er speelt, daarna kun je je biezen pakken.' En wat doet de manager? Nog voordat hij daadwerkelijk de laan uitvliegt, pleegt hij fraude, om er zelf beter van te worden. En zo'n rentmeester, zo'n schurk, stelt Jezus aan ons ten voorbeeld! 'Maak uzelf vrienden met behulp van de onrechtvaardige mammon, opdat zij u, als u gebrek lijdt, zullen ontvangen in de eeuwige tenten.' Wat moeten we daar nu mee, met dit onderwijs van Jezus? Wat bedoelt de Meester? Laten we eerst maar eens even vaststellen wat Jezus in ieder geval níét wil zeggen. Jezus wil ons in ieder geval niet aanzetten tot fraude, tot sjoemelen met geld, om er zelf beter van te worden. Dat maakt Hij glashelder in de verzen die volgen op de gelijkenis: vers 10: 'Wie trouw is in het minste, is ook in het grote trouw. En wie onrechtvaardig is in het minste, is ook in het grote onrechtvaardig,' en vers 12: 'En als u wat betreft het goed van een ander niet trouw bent geweest, wie zal u het uwe geven?' Dus, integendeel: Jezus hamert erop dat je eerlijk bent, oprecht, zorgvuldig, integer tot in de kleinste dingen, zeker als het op geld aankomt. Dus aanzetten tot fraude, dat is in ieder geval niet Jezus' bedoeling. Wat Jezus ons ook niet wil leren, dat is: 'Gebruik je geld om als het ware vriendschappen te kopen van anderen. Als je maar genoeg rondstrooit met cadeautjes, dan komen ze vanzelf naar je toe.' Ook dat kan niet de bedoeling zijn van deze gelijkenis. Net vóór dit verhaal, in hoofdstuk 15, heeft Lukas opgeschreven dat Jezus de gelijkenis van de verloren zoon vertelde. In die gelijkenis ging het ook zo: toen de jongste zoon veel geld had, was hij overal welkom. Maar toen zijn geld op was, kon hij nergens meer terecht en moest hij van armoe maar de zwijnen gaan hoeden. Weg vrienden. Vrienden van niks, vrienden voor de heb. Nee, Jezus wil niet dat wij vriendschap kopen met geld en cadeaus. Maar wat bedoelt Jezus dan wel? Wat doet die rentmeester dan zo goed? Als ik het goed lees, zijn er zeker vier dingen die wij kunnen leren van die rentmeester.

1. De onrechtvaardige rentmeester handelt verstandig

Het eerste is: hij gaat 'verstandig' te werk. Apart, ook weer zo'n bijzondere tekst in dit gedeelte: de heer van die rentmeester, een heer die dus bestolen is, die heeft toch bewondering voor zijn manager. We lezen dat in vers 8: 'En de heer, dus de baas van de rentmeester, prees de onrechtvaardige rentmeester,' waarom? 'omdat hij verstandig gehandeld had. Want de kinderen van deze

Randschrift van de Nederlandse twee-euro-munt: 'God zij met ons'. Hoe je je geld uitgeeft, heeft alles met God te maken.

wereld zijn onder elkaar verstandiger dan de kinderen van het licht.' Dus het is wel duidelijk: die rentmeester is bepaald geen kind van het licht, geen kind van God. Maar als die rentmeester te horen krijgt: 'Het spel is over, er zal verantwoording van je gevraagd worden,' dan blijft hij niet zomaar rustig doorleven. Dat schudt hem helemaal wakker. Hij laat al zijn hersens kraken om een goed plan voor de toekomst te bedenken. En dat is een belangrijk punt waar Jezus ons toe oproept.

'Verstandig handelen', zo noemt Jezus dat. Wij zouden zeggen: 'bewustwording'. Bewustwording! Het is belangrijk dat wij ons bewust worden: waar zijn wij eigenlijk mee bezig? Waar loopt ons handelen op uit? Wat is het resultaat van de lijn die wij in ons leven hebben ingezet? Wat kun je onnadenkend en naïef maar een beetje voortleven als mens. Bijvoorbeeld: we beseffen allemaal dat wij in Nederland, in West-Europa niet op deze voet kunnen doorgaan met milieuvervuiling, gebruik van energie, grondstoffen, noem maar op. Maar om nou ons levenspatroon radicaal om te gooien... We weten dat we eigenlijk bepaalde dingen anders zouden moeten doen. Een ruzie zou eigenlijk bijgelegd moeten worden. En eigenlijk zou je meer moeten bewegen, meer groente en fruit eten. Eigenlijk zou je meer tijd willen besteden aan de Bijbel, aan gebed, stille tijd. Dat woordje 'eigenlijk', dat is heel verraderlijk, want als je dat gebruikt, dan weet je dat het niet goed zit, maar je doet er niets aan.

Vaak leven we meer voor het vaderland weg, dan dat we naar het Vaderland toe leven. Je weet dat het anders moet, maar je hebt niet de moed om het roer om te gooien. En dat is nu precies wat de rentmeester hier wel doet. Hij wordt zich bewust van zijn situatie. En hij komt tot actie. Als Jezus in ons leven binnenkomt, dan zegt hij tegen ons: 'Zie je situatie eens goed onder ogen. Kun je verantwoording afleggen van je beheer? Het beheer van je tijd, het beheer van je geld, van je contacten, van je relaties, van je eigen lichaam, het beheer van je werk, van je baan, of je vrijwilligerswerk?' Met overleg te werk gaan. Bekering. Bewustwording. Dat is het eerste.

2. De rentmeester is gericht op de toekomst

En dan het tweede: dat overleg is gericht op de toekomst. Die rentmeester denkt verder dan zijn ontslag. Je zou je hebben kunnen voorstellen dat hij het anders had gedaan, dat hij had geprobeerd om zijn ontslag terug te draaien. Of om het aan te vechten bij de kantonrechter. Nee, de rentmeester denkt verder: hij denkt na over de volgende fase. Spreuken 22:3: 'Een schrandere ziet het kwaad en verbergt zich, maar onverstandigen gaan voort en zullen daarvoor boeten.' Mijn rij-instructeur leerde me dat vroeger: anticiperen. Al vooraf inschatten dat er uit een klein straatje zomaar een auto de weg op kan schieten. Anticiperen, vooruit denken. Ook dat prijst Jezus in die rentmeester. Vers 9: 'Maak uzelf vrienden met behulp van de onrechtvaardige mammon, opdat zij u, als u gebrek lijdt, zullen ontvangen in de eeuwige tenten.' De horizon van ons leven reikt verder dan het tijdelijke. Het leven gaat verder, ook over het graf heen. Dan zullen we persoonlijk God ontmoeten. En hoe zal die ontmoeting verlopen? Hoe zal dat voor u zijn? Voor jou? Komend jaar gaan onze koning en koningin op Koningsdag naar Doetinchem. Het wordt gevierd op 26 april, omdat 27 april op een zondag valt. Wat zou jij doen, als je burgemeester van Doetinchem was? Het zou toch wel heel vreemd zijn als je jezelf op 25 april 's avonds zou afvragen: 'Gaan we nog wat doen eigenlijk morgen? Zou iemand daar over nagedacht hebben?' Als jij burgemeester van Doetinchem was, dan zou je er toch alles aan doen om het koningspaar een feestelijke ontvangst te bereiden! Daar ben je dan nú al volop mee bezig, en er is nu al een projectgroep intensief aan het werk, en jij geeft daar persoonlijk leiding aan. Doetinchem bereidt zich voor op de ontmoeting met de koning. En u? Jij? Bereid jij je voor op de ontmoeting met God? Is je blik gericht op de toekomst? Annette en ik lazzen ergens een kop in een tijdschrift: 'Verwachten we de Heer nog?' Die spreuk hebben we op de wc gehangen. Belangrijk om elke keer die vraag weer onder ogen te zien. Denk je vooruit? Dat is het tweede dat we kunnen leren van deze rentmeester.

3. De rentmeester begrijpt dat *het draait om mensen*

En dan het derde: wat is er dan van belang in die toekomst? Waar draait het dan om? Eindelijk dringt het tot die rentmeester door. Na lange tijd, misschien wel jaren van geldverkwisting, een leven in luxe, alles hebben wat je hartje begeert, wordt het eindelijk eens een beetje helder: het gaat om mensen! 'Als ik hier straks weg ben', denkt die rentmeester, 'dan kan ik wel genoten hebben van een hoop luxe, maar heb ik dan alleen geld verzameld, of heb ik ook vrienden verzameld? Als ik op straat sta, sta ik dan alleen?' Het gaat om mensen! Eigenlijk beseffen we dat allemaal. Als je kind ziek is, doodziek, en er is maar één medicijn op de wereld dat je kind kan redden, ergens in Amerika, maar het kost een miljoen, dan verkoop je toch alles wat je hebt, je huis, alles, en je neemt de hoogste lening die mogelijk is, en je vraagt iedereen om geld, want het gaat om een mensenleven. Bij God draait het altijd om mensen. Jezus zegt: 'Maak uzelf vrienden, maak uzelf vrienden met behulp van de onrechtvaardige mammon.' Vrienden: mensen voor wie je echt wat betekent. Mensen voor wie je iets overhebt. Mensen bij wie je betrokken bent. Mensen voor wie je bidt, mensen die voor jou bidden. Vrienden: mensen aan wie je vastgeklonken bent geraakt, omdat je het goede zoekt voor elkaar. Vrienden, dat zijn ook mensen met wie je je geloof deelt. Er zijn weinig manieren waarop je zó dicht bij elkaar komt, dan wanneer je samen je geloof deelt, samen bidt, samen lacht en huilt en God zoekt. Dat geldt ook als je iemand een tijd intensief verzorgd hebt, of je bent samen door een periode van verdriet gegaan. Het gaat om mensen. Eindelijk is het doorgedrongen bij die onrechtvaardige rentmeester: ik moet zorgen dat ik in de toekomst vrienden heb. Het is eigenlijk zo naïef en oppervlakkig om te gaan voor allerlei andere doelen: geld en carrière en luxe en plezier en genot en een kick en noem het allemaal maar op. Het draait bij God om mensen, om mensenlevens, om het heil van mensen, in dit leven en in het hiernamaals. En dat is de vraag van Jezus, ook aan ons: ben je betrokken bij mensen, is je leven daarop gericht: hoe kan ik iets betekenen voor iemand anders?

4. Hij gebruikt *geld als middel met het oog op mensen*

En dan het vierde: in de dienst aan mensen, in het helpen van mensen, ook in het helpen van mensen om bij God uit te komen, in onze relatie met mensen, dáárin kan geld een nuttige, dienstbare rol vervullen. 'Maak uzelf vrienden met behulp van de onrechtvaardige mammon'. De geldgod, die mensen aanzet tot onrechtvaardigheid, begeerte, diefstal, soms zelfs moord, die god van het geld, die moet je temmen. Dat moet je hulpje worden. Niet jij moet die geldgod dienen, nee, die geldgod moet jou dienen. En wel met het oog op mensen, op de dienst aan mensen. We moeten het geld zijn plaats wijzen, niet boven ons, maar onder ons, als middel om mensen te dienen en om mensen te redden. Zoiets stoms als geld, letterlijk, iets dat niet kan praten, dood, levenloos geld, dat kun je zó inzetten, dat er iets uit voortkomt met eeuwigheidswaarde. Dat geld, dat slijk der aarde, meer is het toch niet, gewoon duf metaal of papier, dat kan mensenlevens redden! Dat kan mensenlevens totaal veranderen. Gewoon heel eenvoudig: medische zorg in Afrika of zorg voor gehandicapten in Roemenië. Er is nog altijd geldgebrek op veel fronten. En met onze eenvoudige bijdrage kunnen wij mensenlevens redden. Dat is toch ongelooflijk! Maar dat geldt ook subtieler: ook met elkaar een kerk in stand houden, en allerlei christelijke organisaties, kan mensenlevens vernieuwen, op een totaal nieuw spoor zetten. Met elkaar een plaats in stand houden hier in de stad, waar mensen God kunnen ontmoeten. Zo kan zelfs die onrechtvaardige geldgod getemd worden, om dienstbaar te worden aan God. Aan doelen met eeuwigheidswaarde. Dan heeft het geld jón niet, maar jij hebt het geld, om het in te zetten voor wat écht belangrijk is. En dat principe, dat gewone dingen eeuwigheidswaarde kunnen krijgen, dat reikt veel verder dan geld alleen. Ook onze tijd kunnen we verkwissen, maar die kan ook eeuwigheidswaarde krijgen: als we onze tijd gebruiken op de juiste manier, in een goede balans, van werk en rust, van dienstbaarheid aan mensen en op adem komen bij God. Ook onze woorden, dat wat we zeggen, kan verkwisting betekenen, en ze kunnen eeuwigheidswaarde krijgen. Een goed woord op een goed moment, wat kan dat een mens opbeuren, helemaal laten

opbloeien. Pas kreeg ik een mailtje, zomaar een paar woorden, zo stimulerend, bemoedigend. Laten we ook onze woorden gebruiken in dienst van mensen, met het oog op de eeuwigheid. De weg die we dan gaan, dat is de weg die Jezus tekent in het vervolg, vers 10-15. Dat is de weg van de trouw. Trouw aan God, trouw aan Zijn goede geboden, leven zoals Hij het heeft bedoeld. In de weg van de trouw, trouw aan God, trouw aan mensen, gebruik je al die middelen die God je heeft gegeven, geld, tijd, woorden, aandacht, zorg, je gebruikt het ten dienste van mensen, en zo stijgt hun belang uit boven het tijdelijke, het krijgt eeuwigheidswaarde. Weet u wat de Joden zeggen? Wie één mens redt, redt een hele wereld. Ik weet niet of je de film *Schindler's List* weleens gezien hebt, van Steven Spielberg. Die film is al dertig jaar oud, maar nog altijd ongelooflijk indrukwekkend. In die film gaat het over Oscar Schindler, een zakenman die in de Tweede Wereldoorlog ruim duizend Joden redt van de dood. Schindler heeft een fabriek, en hij zegt tegen de nazi's: 'Ik heb arbeidskrachten nodig!' Dan worden Joden ingezet, die op die manier overleven. Maar Schindler moet voortdurend Duitsers omkopen om mensen op zijn lijst te krijgen, waardoor ze blijven leven. Het kost hem bijna zijn hele vermogen! Elke keer schuift hij weer geld om nóg iemand in zijn fabriek te kunnen aanstellen. Nog iemand op 'Schindlers lijst'. Aan het slot van die film staan ze allemaal om hem heen, al die Joden. Vol bewondering, met intense dankbaarheid. 'Hoe kunnen we u ooit zeggen hoe dankbaar we zijn?' En Schindler zelf? Die staat te huilen als een kind. Hij zegt: 'Als ik mijn gouden dasspeld had verkocht, dan had ik misschien nog wel iemand vrij kunnen kopen. En mijn auto: daar had ik misschien wel tien mensen mee kunnen redden.' En als kijker besef je het opeens: wat is nou écht belangrijk? Het gaat om mensen. Het gaat God om mensen. En als wij die God bovenaan zetten, als we Hem boven alles lief hebben, dan gaat het ons óók om mensen. En al die middelen, geld en tijd en aandacht en woorden en noem maar op, die dienen dan maar één doel, het doel van God: het heil van mensen. In dienst van God krijgen die middelen eeuwigheidsglans. Als we de weg zijn gegaan achter Jezus aan, de weg van de bekering de weg van de trouw, dan worden we (vers 9) 'ontvangen in de eeuwige tenten', zegt Jezus. Die woorden moet je eens even laten bezinken. 'Maak uzelf vrienden met behulp van de onrechtvaardige mammon, opdat zij u, als u gebrek lijdt, zullen ontvangen in de eeuwige tenten.' Als je hebt ontdekt dat het genade is, een voorrecht, om middelen in te zetten in dienst van God en van mensen, dan word je opgewacht, daar boven, zoals Schindler door die Joden werd opgewacht. Dan zegt een Afrikaan: 'Dankzij jouw geld kon mijn kind naar school, en kon het helemaal tot bloei komen'. En iemand uit het Liskwartier zegt: 'Dankzij jouw inzet voor de kerk was er voor mij een plaats om God te leren kennen'. En dan staat daar de buurvrouw: 'Mede door jouw luisterend oor kwam ik door die moeilijke periode heen.' En een collega: 'Dankzij jouw uitstraling als christen, en het goede woord op zijn tijd, leerde ik God kennen.' En wat zeg je dan zelf? Je kunt dan alleen maar stamelen: 'Ik ben blij voor wat ik mocht doen, maar had ik nog maar meer gedaan! Ik had zoveel mogelijkheden. Waarom heb ik ze niet allemaal benut? Ik had nog zóveel geld waar ik de meest onbenullige dingen mee deed.' Zie je het voor u, dát toekomstperspectief? Het is nú genadetijd. Er is nú nog tijd voor bewustwording. Als we leren om ons geld te beschouwen als geleend goed, om ermee te handelen in de Geest van de Here Jezus, ja, dán gaan we er pas echt van genieten! Dan komt er een goede balans tussen wat we besteden voor onszelf, verantwoord, omdat God het ons gunt, en wat we gebruiken om anderen een nieuwe toekomst mee te geven. Of je nu veel hebt of weinig, of je veel kunt geven of een kleine bijdrage, eigenlijk maakt dat niet uit. Want hoeveel het ook is, als God het in Zijn handen neemt, dan doet Hij er Zijn goede werk mee. Als je zó leeft, als je mag ontvangen en doorgeven, dat maakt je intens blij en gelukkig. Als je niet de dode geldgod vereert, maar de levende God, de Vader van Jezus Christus, dan vallen alle puzzelstukjes op hun plaats. En alles wat je krijgt, en wat je toewijdt aan God, daar gaat een ongelooflijke zegen vanuit. Hier al, op deze aarde, en later, als jij opgenomen wordt in eeuwige tenten en je daar je ogen uitkijkt. Amen.